

CSÉBY GÉZA

Egy versfordítás margójára

1814-ben három ifjú látogatott Dukára. Az Itáliából éppen hazatért ifjú Wesselényi Miklós báró, Pataky Mózes az ifjú báró nevelője és Döbrentei Gábor. Előtte már meglátogatták Berzsényi Niklán, Festetics György gróftól Keszthelyen, Kisfaludy Sándort Sümegen... A kis Vas megyei faluba Dukai Takácsékhoz érkeztek, kiknek fiatal és csinos Judit lányuk verselgetett, dalai már közkezen forogtak.

A látogatás jól sikerült. A fiatal költő versei tetszettek, s különösen Döbrentei vette pártfogásba, aki később is javítgatott megjelenés előtt álló munkáin. A látogatáskor tőlük kapta a Malvina költői nevet. Ezután szinte az egész ország költőtársadalma megismerte. Költői fejlődésében lényeges a rokon Berzsényivel való kapcsolat, aki saját ízlésének megfelelően próbálgatta egyengetni pályafutását.

Első, nyomtatásban is megjelent verse: Döbrentei Gábor barátomhoz Erdélybe a már előbb említett látogatást követően született. 1815-ben az Erdélyi Múzeum III. kötete közölte.

1817. február 11-12-re Dukai Takács Judit meghívást kapott a mecénás gróf, Festetics György Helikoni ünnepére. Itt a Dunántúl jeles íróival találkozhatott: Kisfaludy Sándorral, Berzsényi Dániellel, Pálóczi Horváth Ádámmal és nem utolsó sorban Kisfaludyné Szegedy Rózával, kivel kellemetlen szóváltásba keveredett. Berzsényi az esetről így számol be Kazinczynek 1817. február 27-én kelt levelében: „...Egyszer a gróf kínálá Dudit. (Dukai Takács Juditot-Cs.G.) Kisasszony, úgymond Kisfaludyné, már most nem módi ám a konyhában jóllakni, hanem itt benn kell enni. A gróf mosolygott, s kérte Dudit, hogy senki kedvéért a gyomrát el ne rontsa.” A költő a gróf későbbi meghívásainak is eleget tett, s 1817. májusában, majd 1818. februárjában és májusában is ellátogatott a keszthelyi Helikonra. 1819. februárjában csupán versét küldte el. Ekkor már férjnél volt. 1818. augusztus 9-én vezette oltár elé Göndözt Ferenc, aki kevésbé volt érzékeny Helikon műzsáira. Nem is volt szerelmi házasság. Ez, a családi kötelék, költői haldoklásához vezetett.

1983-ban az 1817-1819-es Helikon ünnepségekkel kapcsolatos kutatásaim során került kezembe a keszthelyi Balatoni Múzeumban három, pár lapból álló, kékes, illetve zöldes cémával összefűzött, aranymetszéssel ékített és kéz-

zel merített papírból álló füzetecske. A három füzet Dukai Takács Judit saját kezével a keszthelyi Helikonra írt verseit tartalmazza. (Erről részletesen a Zalai Gyűjtemény 31. számában számoltam be, „Dukai Takács Judit kéziratos vers-füzetei” címmel. (A három füzetecske az 1817. februári, májusi és 1818 májusi ünnepekre készült. Minden bizonnyal volt több is, hisz 1818. februárjában is jelen volt, 1819. februárjában pedig elküldte verseit az ünnepre. Ezek azonban lappanganak.

A három füzet érdekessége volt, hogy három részben, vagy teljesen ismeretlen Dukai verset tartalmaznak. Ezek közül kettő magyar nyelven, egy német nyelven íródott. A három versre csupán dr. Perényi József irodalomtörténész hívta fel a figyelmet egy kevésbé ismert lap, a Veszprémi Hírlap 1912. november 10-i számában. A felfedezés azonban visszhang nélkül maradt és eltűnt az idő süllyesztőjében. A három vers: Búcsúzás, Féld Blumen, Három szép érzés.

Dukai Takács Judit német nyelven is verselt, tehát nem különös a Feld Blumen kézirata. Vadász Norbert, aki ezig a költő legteljesebb monográfiáját és versgyűjteményét készítette el (Dukai Takács Judit élete és munkái. Bp. Franklin, 1909.), is közöl német nyelvű költeményt (Die Hoffnung). Magán a Helikonon magyar, német és latin nyelven verseltek, deklamáltak.

A Feld Blumen (Mezei virágok), az 1817. május 14-én huszonhetedik születésnapját ünneplő Hohenzollem Josephiene hercegnő tiszteletére íródott. (1817. május 21 -én került felolvasásra a Helikonon). A hercegnő Festetics György fiának, Lászlónak volt hitvese. A házasság révén kerültek európai uralkodócsaládokkal is rokonságba a Festeticsek. Nem véletlen tehát, hogy Dukai Takács Judit lényegesnek tartotta a köszöntőt, méghozzá olyannyira, hogy a hercegnő anyanyelvén írta azt. Tollát - amint a vers is bizonyítja

- hasonló könnyedséggel forgatta németül, mint magyarul. Az alkalmi vers színvonalát ugyan nem haladja meg a költemény, nőies német nyelvű magyar költeménnyel köszöntötte.

A vers fordításánál igyekeztem a XIX. század elejének, de elsősorban a poetria szókincsének felhasználásával dolgozni, nyelvtanilag azonban a mai szabályoknak megfelelően jártam el.

A kéziratot Perényi József olvasatában használtam fel.

DUKAI TAKÁCS JUDIT

Mezei virágok

Josephiennek, Hohenzollem Hochingen hercegnőnek,
Tolnai Festetics hitvesének, születésnapjára ajánlva
1817. május 14-én.

E fényes nap élembe jövő rámnevet
S arany sugárral átjárja szívemet,
Midőn ezüsttel csillámot hint a hajnal
S mint madárhad omladoz csillagfolyammal.

Az Amarantusz liget új gyümölcsöt terem
S csak nekem kell tűrve kínlódnom? Ah, de nem.
Rohanj el tőlem bú, rohanj el fájdalom
S ma fájó szívemet enyhél altatom.

Oltárodnál Szent Természet letérdelek S
Magyarhon mezőjén nyugtot ott lelek.
Halljátok Istenek szavam a felhőn át,
Nézzétek honnunk lánya dús áldozatát.

Legyenek napjaid szépek fényes dáma,
Nagy Szellem te Helikon királyi ága.
Kísérjenek könnyű szféráknak táncosi S
kedves mirtusz dús fűtjeid megleli.

Az élet nézd, vadul tajtékzó tengerár.
Pusztá, kietlen s öröm sincs benne már. ó
szende lélek, neked az éden legyen, Hol
élted forrásánál dús virág terem.

Születésnapodat köszöntse két virág,
Mellyet Parnasszus nem, csak mezők földje ad.
E két virág óvja, vidítsa éltedet;
Emez a megelégedés, amaz a tisztelet.

Fordította Cséby Géza